

HOOFDLUIZEN

Inhoud

INHOUD	1
ALGEMENE INFORMATIE	2
Ziektebeeld	2
Ziekteverwekker	2
Besmetting	3
Verspreiding	4
Diagnostiek	4
Behandeling	5
Aanvullende maatregelen.	6
MAATREGELEN NAAR AANLEIDING VAN EEN MELDING AAN HET CLB	6
STAP 1: Verheldering van de melding	6
STAP 2: Meldingsplicht	7
STAP 3: Wering van school	7
STAP 4: Contactopsporing	7
STAP 5: Informeren	8
STAP 6: Vaccinatie en immuniteit	9
STAP 7: Chemoprophylaxe	9
STAP 8: Staalname	9
HOOFDLUIZENBELEID OP SCHOOL	9
Informeren	9
Ondersteuning bij het opstellen van een schoolbeleid	10
Aanbieden van modelbrieven voor ouders	12
Ondersteuning op maat	12
Andere	14
BRONNEN	14
BIJLAGEN	15

Algemene informatie

Ziektebeeld

Pediculosis capitis of hoofdluisinfestatie is het aanwezig zijn van hoofdluizen op de behaarde hoofdhuid. De infestatie veroorzaakt vaak jeuk, maar ze kan ook asymptomatisch verlopen. De luizen voeden zich verschillende keren per dag door het zuigen van kleine hoeveelheden bloed bij de gastheer. Een immunologische reactie op het speeksel dat vrijkomt bij het zuigen van bloed en op de faeces van de luis, veroorzaakt de jeuk. Na een eerste transmissie kan het 4 tot 6 weken duren vooraleer de immunologische reactie en dus ook de jeuk optreedt. Vooral personen met een chronische hoofdluisinfestatie vertonen meestal weinig tot geen symptomen. De jeuk kan zeer uitgesproken zijn. Soms kunnen er krabletsels en sporadisch secundaire bacteriële infecties optreden. Soms is er een lichte zwelling van de lymfeklieren in de nek of in de hals aanwezig.

Hoofdluizen zitten bij voorkeur op warme, vochtige en donkere plaatsen zoals achter de oren, in de nek of onder de froufrou. Ze zitten meestal dicht tegen de haarwortel waardoor ze moeilijk te zien zijn. Eerder zeldzaam zitten ze ook in de wenkbrauwen, de wimpers of in de baard.

Hoofdluizen zijn niet verantwoordelijk voor de verspreiding van andere ziekten, maar hoofdluizen kunnen wel betrokken zijn bij de mechanische overdracht van opportunistische bacteriën.

Ziekteverwekker

De hoofdluis of *Pediculus humanus capitis* is een insect dat behoort tot de orde van de *Phthiraptera* en de familie van de *Anoplura*. De hoofdluis is nauw verwant aan de kleepluis terwijl de schaamluis behoort tot dezelfde onderorde, maar tot een andere familie, namelijk Phtiridae. Deze luizensoorten zijn ectoparasitaire insecten, die zich voeden met menselijk bloed dat met de zuignuit wordt opgezogen uit de hoofdhuid.

Luizen maken geen onderscheid tussen schoon of vies, lang of kort haar. Ze kunnen zich met hun pootjes heel stevig aan het haar vasthouden, ook tijdens het wassen. Regelmatig wassen van het haar helpt niet tegen hoofdluis.

De levenscyclus van een luis bestaat uit drie stadia, namelijk larve, nimf en luis. De eitjes van een luis, de larven in hun neet, zijn ovaalvormig en ongeveer 0,8 mm groot. In de neet ontwikkelt de larve zich tot nimf. De nimf breekt uit de neet. De lege neten blijven achter op de haarschacht. Nimfen zien eruit als volwassen luizen, maar ze zijn kleiner. De nimfen groeien vervolgens uit tot volwassen luizen. Vrouwelijke luizen leggen 5 tot 8 neten per dag. Een luis heeft zes poten en is grijs-wit van kleur. Bij personen met donker haar, zijn de luizen meestal ook donkerder. Een luis

overleeft gemiddeld 20 dagen, maar dit kan variëren van 12 tot 30 dagen. Zonder bloedmaaltijden sterft een luis na twee dagen.

Besmetting

Hoofdluizen worden vooral overgedragen via direct hoofd-hoofdcontact. Luizen kunnen niet springen of vliegen. Ze lopen over van de ene persoon naar de andere. Een typische hoofdluisinfestatie bevat minder dan 10 levende luizen.

Transmissie via indirect contact door het gemeenschappelijk gebruik van bijvoorbeeld haarborstels, mutsen, sjaals, hoofddekseis, handdoeken, bedlinnen of knuffels is niet wetenschappelijk aangetoond, maar niet onmogelijk. Luizen kunnen namelijk wel tot 2 dagen overleven buiten de gastheer.

Luizen kunnen in theorie ook overgaan van kleding op kleding indien deze kledij dicht bij elkaar hangt, maar ook deze transmissieroute is weinig relevant in vergelijking met hoofd-hoofdcontact.

Experimenten tonen aan dat luizen wel overleven in (zwembad)water, maar dat transfer tijdens het zwemmen heel onwaarschijnlijk is gezien luizen bij onderdompeling zich onmiddellijk stevig vastklampen en niet loslaten tot kort na de onderdompeling.

Hoofdcontact met een persoon met hoofdluizen is de belangrijkste risicofactor. Hoofdluizen worden het gemakkelijkst doorgegeven wanneer veel mensen dicht bij elkaar zijn, zoals in klassen of andere groepen en in gezinnen met meerdere kinderen. Kleuters en lagere schoolkinderen hebben de grootste kans om luizen te krijgen. Maar sinds jongeren (vooral meisjes) de hoofden vaker bij elkaar steken om een selfie te nemen, of knuffelen, is dit ook een bijkomende risicogroep.

De jongste nimfen zijn redelijk immobiel en gaan niet gemakkelijk over naar een andere gastheer. Neten kunnen in theorie loskomen van het haar en nadien kan de uitgebroken nimf op zoek gaan naar een nieuwe gastheer. In de praktijk is deze kans echter zeer klein: larven hebben een voldoende hoge temperatuur en luchtvochtigheid nodig om te kunnen overleven en nimfen hebben snel na het uitbreken bloed nodig.

De haarstructuur speelt mogelijk ook een rol. Hoofdluizen worden minder frequent gevonden bij kinderen van Afrikaanse oorsprong.

De aanwezigheid van hoofdluizen heeft niets met hygiëne te maken, maar bij slechte hygiënische omstandigheden kan wel een secundaire bacteriële infectie (impetigo) ontstaan.

Verspreiding

Hoofdluizen komen wereldwijd voor. Er zijn geen cijfers over de incidentie, er wordt geschat dat wereldwijd jaarlijks 100 miljoen mensen hoofdluizen krijgen.

Diagnostiek

De diagnose van hoofdluizen kan enkel gesteld worden door het aantonen van levende luizen.

Luizen zijn zichtbaar met het blote oog, maar ze zijn moeilijk te zien omdat ze zich goed verbergen en zich zeer snel voortbewegen naar donkere plaatsen.

Het aantonen van levende luizen kan het best gebeuren door middel van nat kammen van de haren met een luizenkam. Dit noemt men de nat-kam-methode. Inspectie van de haren alleen, zonder kammen, is niet toereikend.

Het onderscheid tussen neten met een levende larve erin, neten met een dode larve erin en lege neten is met het blote oog niet te maken, daarom wordt het aantonen van 'levende' neten niet als diagnostisch beschouwd. De vrouwelijke luis plakt haar eitjes meestal 3-4 mm van de hoofdhuid op een haarschacht vast. Het duurt 1-2 weken vooraleer een nimf uitkomt. De neten groeien met het haar mee. Een haar groeit ongeveer 1cm per maand. Hoe verder de neet zich van de hoofdhuid bevindt, hoe meer kans dat ze leeg is. Bij opgestoken haar kunnen levende neten ook verder van de hoofdhuid zitten. Neten moeten ook gedifferentieerd worden van hoofdros of zandkorrels.

De nat-kam-methode gaat als volgt:

- Was de haren met een gewone shampoo. Spoel de shampoo uit, maar droog de haren niet.
- Breng een ruime hoeveelheid crèmespoeling of conditioner aan in de natte haren. Het is de bedoeling dat alles mooi aan elkaar kleeft en de luizen in hun beweging geremd worden. Spoel deze niet uit.
- Kam met een gewone kam alle knopen uit de haren.
- Vraag het kind om het hoofd goed naar voor te buigen, met de kin naar de borst. Kam nu systematisch met een luizenkam van het ene oor naar het andere oor en van achter naar voor. Inspectie achter de oren en in de nek is zeer belangrijk. Druk hierbij de luizenkam goed tegen de hoofdhuid aan. Veeg na elke kambeweging de kam af op wit keukenpapier om te kijken of er luizen aanwezig zijn.

- Kam de haren opnieuw, eerst met een gewone kam, daarna met de luizenkam. Nu houdt het kind het hoofd gewoon recht. Kam nu van voor naar achter en veeg opnieuw de kam na elke kambeweging af op wit keukenpapier.
- Spoel de crèmespoeling uit en droog de haren met een handdoek.

Behandeling

Een behandeling is enkel aangewezen als er levende luizen zijn vastgesteld.

Het is weinig waarschijnlijk dat een luis een gezond hoofd verlaat, tenzij het om een zeer uitgebreide infestatie gaat. De focus van behandeling moet dan ook liggen op het reduceren van het aantal luizen op het hoofd van de index en op het vermijden van hoofd-hoofd contact.

Er zijn 2 behandel mogelijkheden, beide zijn mechanische methoden. Daarnaast zijn ook aanvullende maatregelen essentieel.

1. De eerste is de nat-kam-methode en dit geniet de voorkeur. Zie onder Diagnostiek voor de werkwijze. Gedurende 14 dagen moeten de haren om de 4 dagen (dag 1, 5, 9 en 13) behandeld worden volgens de nat-kam-methode. Voor zeer uitgebreide infestaties is dit vaak nog onvoldoende. Als er na 14 dagen nog steeds levende luizen worden opgemerkt, moet er opnieuw voor 14 dagen om de 4 dagen gekamd worden volgens de nat-kam-methode.

De nat-kam-methode heeft enkele belangrijke voordelen:

- Goedkoop
- Geen resistentie ontwikkeling
- Geen nevenwerkingen

Het belangrijkste nadeel is dat het zeer arbeidsintensief is.

Er zijn in de handel zowel plastic als metalen luizenhammen te verkrijgen. Er is geen wetenschappelijke evidentie die aantoont dat er een voorkeur is voor de metalen of de plastic kammen. Het voornaamste is dat de kammen intact zijn, d.w.z. dat er geen tandjes afgebroken of scheef zijn.

2. De tweede behandeloptie is met dimeticon. Dit product legt een verstikkende film rond de luizen. De luizen kunnen geen resistentie ontwikkelen tegen dimeticon. Belangrijke nadelen van dimeticon zijn:

- Het kan jeuk en irritatie op de hoofdhuid veroorzaken.
- Het is sterk ontvlambaar.

Beide behandelingen kunnen ook gecombineerd worden.

De pediculiden malathion en permethrine 1% zijn in België van de markt gehaald omwille van resistentie ontwikkeling, nevenwerkingen als allergische reacties, jeuk en irritatie en de beschikbaarheid van een betere behandeling, namelijk de nat-kam methode.

Het hoofd volledig kaalscheren is een 100% doeltreffende, maar wel zeer drastische behandelingsoptie.

Aanvullende maatregelen.

Naast de bovenstaande behandeling zijn ook aanvullende maatregelen nodig.

- Controleren van de overige gezinsleden. Als er bij een gezinslid luizen en/of neten worden gevonden is het erg belangrijk dat ook de overige gezinsleden op **dezelfde** dag, en 7 en 14 dagen later nog een keer, gecontroleerd worden met de nat-kam-methode.
- Waarschuwen van de directe omgeving. Het is belangrijk aan iedereen in de directe omgeving te laten weten dat iemand hoofdluis heeft. De school moet het bijvoorbeeld weten en ook sportclubs, opa's en oma's, de crèche, kinderopvang en peuterspeelzaal, oppassen, BFF's en ouders van vriendjes en vriendinnetjes. Anderen kunnen dan ook controleren.
- Het intensief reinigen van kleding, beddengoed, sjaals, knuffels enzovoort door te wassen, bevriezen of dit luchtdicht te verpakken en het stofzuigen van meubilair is doorgaans niet nodig. Het is nooit bewezen dat luizen op deze wijze overlopen van de ene naar de ander, maar bij hardnekkige uitbraken kan dit toch worden overwogen.

Maatregelen naar aanleiding van een melding aan het CLB

STAP 1: Verheldering van de melding

Hoofdluizen zijn zeer veel voorkomend, voornamelijk in basisscholen. Het is niet nodig dat een school de aanwezigheid van luizen meldt aan het CLB.

Als de school contact opneemt met het CLB dan gaat het meestal om een hardnekkig luizenprobleem bij een individuele leerling, in een bepaalde klas of in een bepaald gezin.

Verken het probleem, wat is precies de vraag van de school en wat heeft de school reeds ondernomen:

- Is er al een brief verspreid aan alle ouders? Welke brief? Hoe vaak? Is er voldoende aandacht voor taalbarrières?
- Gaat het om één of meer klassen? Zijn er linken tussen deze klassen?
- Gaat het om herbesmettingen? Bijvoorbeeld omdat niet alle besmette kinderen gelijktijdig worden behandeld? Of wordt de behandeling niet correct uitgevoerd?
- Is er vermoeden van één of meer haardgezinnen? Heeft de school de ouders reeds aangesproken?
- Heeft de school een schoolbeleid rond luizen. Zo ja, wat is afgesproken? Zie [Hoofdluizenbeleid op school](#).

STAP 2: Meldingsplicht

Er is geen meldingsplicht voor hoofdluizen.

STAP 3: Wering van school

- Weren van kinderen met hoofdluizen is niet effectief en niet aangewezen.
- Kinderen met luizen mogen aan alle activiteiten deelnemen, ook turnen en zwemmen.

STAP 4: Contactopsporing

Doel: Het doel is om de aanwezigheid van luizen te beheersen op school door zoveel mogelijk besmette personen op te sporen en te behandelen. Een volledig luizenvrije school is niet altijd haalbaar.

Een contactopsporing houdt rekening met:

De besmettelijkheid van de indexleerling

Een persoon kan luizen doorgeven zolang er in het haar levende luizen of neten aanwezig zijn.

De incubatietijd

- Een cyclus van eitje (neet met larve) tot eitje duurt gemiddeld 3 weken.
- De ontwikkeling van larve tot nimf duurt 7 tot 10 dagen, op dat moment breekt de nimf uit de neet. De ontwikkeling van nimf tot volwassen luis duurt 1 tot 2 weken.
- Enkel volwassen luizen kunnen eitjes leggen.

- Na een eerste transmissie duurt het enkele weken vooraleer de jeuk optreedt.

De aard van de contacten

De ouders van **alle klasgenoten** van de leerling met luizen worden opgeroepen om met de nat-kam-methode na te gaan of hun kind luizen heeft.

STAP 5: Informeren

Contactpersonen

- Informeer (de ouders van) de klasgenoten over:
  - De aanwezigheid van luizen in de klas
  - Oproep om met de nat-kam-methode de aanwezigheid van luizen op te sporen.
    - Zie [flyer nat-kam-methode](#).
    - Op de website van Klasse is een Youtube instructiefilmpje te vinden. Tevens zijn instructiefiches in meerdere talen beschikbaar. Zie [Communiceren met ouders in andere talen: download vertaalfiches – Klasse](#).
  - Indien hoofdluis wordt gevonden bij hun kind, behandeling door middel van de nat-kam-methode toepassen op dag 1, 5, 9 en 13.
  - Informeer ouders dat bij het vinden van luizen bij hun kind ook de andere gezinsleden moeten nagekeken worden met de nat-kam-methode en dit te herhalen na 7 en 14 dagen. Zo nodig moeten de gezinsleden ook behandeld worden. Het is van groot belang dat iedereen die besmet is met luizen binnen eenzelfde klas en binnen eenzelfde gezin gelijktijdig behandeld wordt

Zie voorbeeldbrief 'Luizen in de klas'.

Zie ook '[Aanbieden van modelbrieven voor ouders](#)'.

EPBW

De **Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk (EPBW)** van de school hoeft niet standaard geïnformeerd te worden. Indien medewerkers van de school specifieke vragen hebben mogen deze wel steeds aan de EPBW gesteld worden.

School

- Informeer de school over:
  - Hygiënische maatregelen
    - vermijd zoveel mogelijk hoofd-hoofd-contact
    - vermijd gemeenschappelijk gebruik van haarborstels, mutsen, sjaals, hoofddeksels, handdoeken, bedlinnen of knuffels
    - De educatie van leerlingen, ouders, leerkrachten en verzorgers over de diagnose, de behandeling en de preventieve maatregelen is zinvol. Het opmaken van een

schoolbeleid rond luizen is aan te bevelen indien dit nog niet gebeurd is. Het CLB ondersteunt de school om een preventief luizenbeleid op te zetten. Dit kan worden opgenomen bij de samenwerkingsafspraken. Zie [Hoofdluizenbeleid op school](#).

- Enkel bij hardnekkige epidemieën kan intensief reinigen aangewezen zijn om herinfectie te vermijden. Kledij, handdoeken, beddengoed en knuffels die tot 48 uur voor de start van een behandeling gebruikt werden, moeten gewassen worden op 60°C. Na één week dient opnieuw alles op 60°C gewassen te worden. Materialen die niet in de wasmachine mogen, kunnen ook buiten gelucht worden gedurende 48 uur, in de diepvriezer op -18°C geplaatst worden gedurende 24 uur of in een afgesloten plastic zak bewaard worden gedurende twee weken.

STAP 6: Vaccinatie en immuniteit

Er wordt geen immuniteit tegen luizen opgebouwd. Er is geen vaccinatie.

STAP 7: Chemoprophylaxe

Het preventief gebruik van hoofdluismiddelen heeft geen enkel nut.

STAP 8: Staalname

Niet van toepassing.

Hoofdluizenbeleid op school

Informereren

- Er bestaat nog veel taboe rond hoofdluizen, zowel bij ouders, leerlingen als leerkrachten. Een eerste stap om dit te doorbreken is het geven van juiste informatie. Zie voorbeeldbrief 'Afspraken rond hoofdluizen'.
- De school informeert alle ouders bij het begin van elk schooljaar en bij elke nieuwe inschrijving over het schoolbeleid rond hoofdluizen.
  - Ouders zijn zelf verantwoordelijk voor de vaststelling en de behandeling van luizen bij hun kind(eren). Het is belangrijk dat zij hierover voldoende en correcte kennis hebben. De school is uitstekend geplaatst om deze informatie aan te bieden. De school informeert alle ouders over de diagnose en behandeling van hoofdluizen. De nat-kam-methode is de aangewezen

methode. Een CLB heeft toegang tot de meest recente wetenschappelijke informatie rond hoofdluizen.

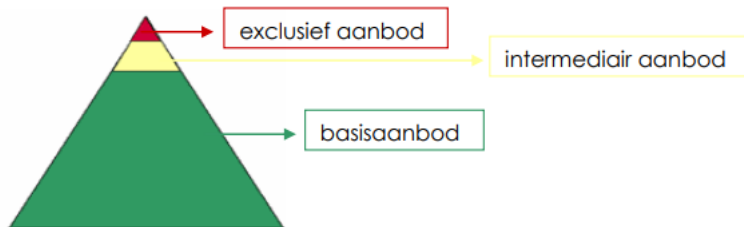
- Ouders zijn zelf in staat om deze diagnose te stellen, maar eventueel moeten ouders hierin ondersteund worden. Op de website Klasse is een instructiefilmpje beschikbaar, zie [\(33\) Luizen? Met dit stappenplan pak je ze aan // Ziezo! 3 - YouTube](#). Voor anderstalige ouders kan de ondertiteling aangepast worden in tal van verschillende talen. Daarnaast zijn ook instructiefiches beschikbaar in het Nederlands, Frans, Engels, Duits, Russisch, Arabisch, Turks, Spaans, Pools, Kroatisch, Bulgaars en Slowaaks, zie [Communiceren met ouders in andere talen: download vertaalfiches – Klasse](#).
- De school spoort de ouders aan om de haren van hun kind(eren) regelmatig te controleren met de nat-kam-methode. Eventueel kunnen vaste tijden worden afgesproken, bijvoorbeeld na elke schoolvakantie. De school probeert zoveel mogelijk tot samenwerking met de ouders te komen hierover.
- De school spreekt af met de ouders om bij vaststelling van luizen bij hun kind steeds de leerkracht, de school of het CLB op de hoogte te brengen.
- Spoor scholen aan tot een snelle en open communicatie met leerlingen, ouders en leerkrachten. Betrek ouders zo veel mogelijk. Door over luizen te praten alvorens er een probleem is, is het onderwerp ook makkelijker bespreekbaar indien er wel een luizenprobleem is. Er kan bijvoorbeeld ook in de klas over luizen geleerd worden.
- Informatie rond de diagnose en behandeling van luizen en rond het schoolbeleid kan opgenomen worden op de website van de school.
- Een CLB kan de weg wijzen naar allerlei initiatieven van andere instanties (bv initiatieven van lokale Logo's, ...)

Ondersteuning bij het opstellen van een schoolbeleid

- Stimuleer scholen om een visie te ontwikkelen op het thema hoofdluizen en een schoolbeleid op te stellen. Laat de school dit opnemen in hun gezondheidsbeleid. Een schoolbeleid – op maat – omvat alle actiepunten die eenzelfde doel (of doelencluster) ondersteunen. Doel hier is „het luizenprobleem beheersbaar houden“. Hieronder vind je enkele modellen om dit te doen:
  - A. Een schoolbeleid kan afgetoetst worden aan de **gezondheidsmatrix** van het Vlaams Instituut Gezond Leven. Meer uitleg vind je op: [Wat is een gezondheidsbeleid op school? | Gezond Leven](#). Plaats de actiepunten in de matrix. De kans op doelmatigheid van het schoolbeleid neemt toe naarmate meer elementen in de matrix een invulling kregen. In [bijlage 1](#) vind je een ingevulde matrix ter illustratie.
  - B. Het **response to intervention-model** (RTI) is ook een toepasbaar werkkader voor het schoolbeleid rond hoofdluizen. Dit model met een getrappt aanbod, vergelijkbaar met het

zorgcontinuüm, is erg toepasbaar op alle aspecten van de jeugdgezondheidszorg. Het model presenteert verschillende niveaus van preventie en interventie die we in het kader van de jeugdgezondheidszorg respectievelijk kunnen vertalen in een basisaanbod, een intermediair aanbod en een exclusief aanbod dat via het CLB en de school wordt gerealiseerd.

Figuur: De 3 niveaus van preventie en interventie volgens het RTI-model. Bron: www.pbis.org

Het RTI-model kan dienen als werkkader voor het scholengezondheidsbeleid en dus ook voor het beleid rond hoofdluizen. Het **basisaanbod** is een preventief en pro-actief beleid dat zich richt tot de ganse schoolpopulatie en is dus voor iedereen gelijk. Het is in hoofdzaak een taak voor de school. Het basisaanbod bevat o.a. het verspreiden van informatie. Wanneer het basisaanbod ontoereikend is voor een bepaalde leerling of een bepaalde klas, gaat men over naar het **intermediair aanbod**. Door een leerling/klas tijdelijk intensiever te begeleiden, is het meestal mogelijk om daarna terug te keren naar het basisaanbod. Het intermediair aanbod kan deels ingevuld worden door de school en deels kan hiervoor een beroep gedaan worden op het CLB. Zo kan een school een klas gedurende een bepaalde tijd nauwer opvolgen na de melding van luizen bij een leerling. Wanneer na een afgesproken tijd de luizen nog niet weg zijn uit de klas, wordt het CLB ingeschakeld. Voor sommige leerlingen zullen het basisaanbod en het intermediair aanbod niet genoeg zijn om het probleem in te dijken. In een **exclusief aanbod** worden externe hulpverleners ingeschakeld om de school en het CLB bij te staan in de begeleiding van individuele leerlingen en hun gezin (zie [Ondersteuning op maat](#)).

- C. Een CLB kan een school ondersteunen bij het opstellen van een **stappenplan**. Een stappenplan is een zinvol instrument bij de aanpak van hoofdluizen. Het beschrijft de verschillende stappen die genomen zullen worden wanneer er luizen opduiken op school. Een stappenplan op maat houdt rekening met bepaalde kenmerken van een school, zoals het aantal leerlingen (per klas), de ruimte van de klassen, de frequentie waarmee luizen worden gesignaleerd, de respons van de ouders op een melding, enz. Een stappenplan zal evolueren over de jaren heen in functie van de veranderende logistieke- en populatiekenmerken. Waak erover dat het stappenplan zo duidelijk en concreet mogelijk is en niet op meerdere manieren geïnterpreteerd kan worden. Een voorbeeld van een stappenplan vind je in [bijlage 2](#).

Aanbieden van modelbrieven voor ouders

- Modelbrieven over:
  - Informatie over hoofdluizen
  - Melding van hoofdluizen in de klas
  - De nat-kam-methode

zijn beschikbaar bij het Draaiboek Infectieziekten voor CLB (2023), en in het tijdschrift Klasse (in negen talen).

- Het is af te raden dat een school eigen brieven gebruikt (bv. van een farmaceutische firma). Deze zijn mogelijk onvolledig of onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd en het aanbod van correcte modelbrieven is voldoende groot. Wanneer een school er toch voor kiest om eigen brieven te gebruiken is het belangrijk dat de inhoud van deze brieven gecontroleerd wordt zodat er geen foutieve informatie wordt verspreid.

Ondersteuning op maat

Een school kan ondersteuning vragen aan het CLB in geval van een hardnekkig hoofdluizenprobleem bij een individuele leerling, in een bepaalde klas of in een haardgezin. Spreek af met de school wanneer de hulp van het CLB wordt ingeroepen. Neem de afspraken (vb het stappenplan) op in de samenwerkingsakkoorden of afsprakennota/bijzondere bepalingen bij het beleidsplan/beleidscontract.

Haardgezin

- Hanteer de principes van het handelingsgericht werken bij de ondersteuning van een complexe situatie zoals in een zogenaamd **haardgezin**. In een haardgezin is de aanwezigheid van luizen bij één of meer van de gezinsleden per definitie geen alleenstaand probleem (vaak kansarmoede, financiële problemen, ingewikkelde gezinssituaties, taalbarrière, andere normen over hygiëne, ...). Vaak heeft een dergelijk gezin te kampen met meerdere problemen op hetzelfde moment en vormt de aanwezigheid van luizen geen prioriteit. Wil men dit gezin ondersteunen, dan kan men zich niet beperken tot het luizenprobleem. Een multidisciplinaire aanpak op maat dringt zich op. Handelingsgericht werken is een zeer goede methodiek om met deze problematiek aan de slag te gaan. Een transparante communicatie en duidelijke afspraken, het ontwikkelen van een vertrouwensrelatie met de ouders zijn belangrijke troeven in deze. Samenwerken met andere hulpverleners is aangewezen, denk aan de huisarts, thuisverpleging, een CAW, een wijkgezondheidscentrum, gezinsondersteuning, Kind en Gezin, ...
- In het RTI-model valt de begeleiding van haardgezinnen onder het exclusieve aanbod. Het is individueel maatwerk door het CLB in samenwerking met externe hulpverleners.

- CLB-medewerkers ervaren soms hindernissen in hun aanpak:
  - huisbezoek is niet gewenst, niemand thuis bij afspraak, telefoon wordt niet beantwoord
  - ontkenning van het probleem
  - te weinig mogelijkheden om het probleem aan te pakken, producten zijn te duur, nat-kam-methode is te arbeidsintensief, er is geen stromend water
  - viseren van bepaalde gezinnen leidt zelfs tot veranderen van school
  - verschillende kinderen uit 1 gezin in verschillende scholen
  - weinig contact tussen ouders en school
  - scholen zijn niet altijd even tolerant ten opzichte van deze gezinnen voor wie de behandeling van luizen geen prioriteit heeft

- Extra tips van CLB-medewerkers om hieraan tegemoet te komen zijn:
  - Stigmatisering van leerlingen uit haardgezinnen of andere leerlingen met hoofdluizen moet absoluut vermeden worden.
  - Houd de begeleiding zoveel mogelijk buiten de school.
  - Volg het gezin nauw op. Contacteer hen persoonlijk, ga op huisbezoek. Wees beschikbaar.
  - Benader hen steeds positief, niet stigmatiserend. Vertrek vanuit de positieve kenmerken en sterktes van het gezin om het doel te bereiken.
  - Luister naar het gezin, laat hen hun verhaal doen.
  - Laat het gezin zoveel mogelijk zelf doen.
  - Demonstreer de nat-kam-methode indien nodig
  - Ga na of ouders over de juiste benodigdheden beschikken
  - Vraag stalen bij firma's
  - Voorzie zo nodig instructies in een aangepaste taal

Op klasniveau

- Indien luizen aanwezig blijven in een bepaalde klas kan dit zijn omdat niet alle besmette leerlingen (gelijktijdig) behandeld worden. Eventueel kunnen volgende stappen overwogen worden:
  - Ouders een antwoordstrook laten invullen waarin ze verklaren hun kind onderzocht te hebben met de nat-kam-methode en waarin ze ook weergeven of er wel of niet luizen of neten gevonden werden
  - Dit na 7 en na 14 dagen te herhalen, gezien er mogelijk een recente infectie is die nog niet aantoonbaar was
  - Ouders die niet deelnemen persoonlijk aanspreken

- Bij de kinderen bij wie luizen zijn vastgesteld de behandeling opvolgen

Andere

- In samenspraak met een school kan beslist worden om nog andere ondersteuning te bieden. Een school kan er bijvoorbeeld voor kiezen om regelmatige controles voor hoofdluizen te organiseren op school. Meestal kiest men dan voor de visuele inspectie, dit is een minder betrouwbare techniek om levende luizen op te sporen, aangezien de luizen heel snel wegkruipen. Moedig dit niet aan. Zie [bijlage 3](#) voor een bespreking van deze aanpak.
- De school kan een intern luizenteam oprichten en/of een luizenverantwoordelijke aanduiden. Zij zijn onder andere verantwoordelijk voor alle communicatie. Ze vormen het aanspreekpunt rond hoofdluizen. Ze zorgen voor de verspreiding van correcte informatie naar leerlingen, ouders en schoolpersoneel. Wanneer een school geen nood heeft aan een verantwoordelijke, kan deze taak uitgevoerd worden door de individuele klasleerkracht.

Bronnen

- UpToDate Pediculosis capitis
- Gezondheid en wetenschap – Hoofdluizen, 2021. [Luizen · Gezondheid en wetenschap](#)
- LCI-richtlijn (RIVM) – Hoofdluis, 2012. [Hoofdluis | LCI richtlijnen \(rivm.nl\)](#)
- Draaiboek hoofdluisbestrijding GGD [KMS staand GGD \(ggdtwente.nl\)](#)
- Klasse <https://www.klasse.be/4472/meertalig-communiceren-met-ouders-met-vertaalfiches/#h-luizen-natkamtest>
- ECDC: [Lice \(Phthiraptera\) - Factsheet for health professionals \(europa.eu\)](#)
- Kurt O, Balcioglu IC, Limoncu ME et al. Treatment of head lice (Pediculus hymanus captitis) infestation: Is regular combin lone with a special detection comb effective at all levels? Parasitol Rs .2015;114:1347-53
- Burgess IF, Silverston P. Head Lice. Clin Evid. 2015;1703:1-15
- Alster SJ, McDonald MB, Schloemer J, Simon R, Trevina J. Common Child and Adolescent Cutaneous Infestations and Fungal Infections. Cur Probl Pediatr Adolesc Health Car. 2018; 1-25

- Coates SJ, Thomas C, Chosidow O et al. Ectoparasites – Pediculosis and tungiasis. J. Am Acad Dermatol. 2020;82:551-69
- Nolt D, Moore S, Yan AC. Head Lice. Pediatrics. 2022;150:1-14
- Ibarra J, et al. Overcoming health inequalities by using the Bug Busting 'whole-school approach' to eradicate head lice. J Clin Nurs. 2007;16(10):1955-65

Bijlagen

1. Bijlage 1: Gezondheidsmatrix (illustratie)

© Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie vzw, 2006

	Leerling (preventief-curatief, bijzondere noden, specifieke doelgroepen)	Klas (gezondheidseducatie)	School (gezondheidsbeleid)	Omgeving (ouders, partners, gemeente, ...)
Educatie (leerlingenbegeleiding, educatieprogramma, organisatie curriculum)		Kennis over: Wat is een luis? Hoe krijg je luizen? Hoe raak je ze kwijt? Vaardigheden: aanleren van de nat-kam-methode	Infovergadering schoolteam: kennis over luizen hun opsporing en behandeling didactische hulpmiddelen wat is het stappenplan en hoe te hanteren in de praktijk Klasoverstijgend project ivm luizen	Informeren van ouders over: Luizenstappenplan/beleid: Wat doet de school? Hoe kunnen ouders de aanpak helpen slagen? Waar kunnen ouders terecht met vragen? Hoe spoor je luizen op? Hoe behandel je luizen? via infobrief, schoolkrant, website,...
Structurele maatregelen (schoolactiviteiten, leef- leerwerk omgeving, schoolklimaat)	Manier van melden in de school is gekend		Kapstokken op min. 15 cm afstand Aanspreekpunt voor meldingen luizen	Informatie over luizen is te vinden op de website van de school Manier van melden in de school is gekend
Afspraken (school- en arbeidsreglement, afspraken, houding)	Leerling (of ouder) meldt besmetting met luizen	Iedereen gebruikt eigen borstel bij zwemmen Verkleedkoffers tijdelijk op slot bij luizenmeldingen Mutsen en sjaals in de mouwen	Stappenplan: wat bij melding van luizen? (PS: stappenplan opgesteld in overleg met schoolteam)	Overleg over stappenplan met ouderraad/schoolraad Taboe doorbreken Privacy garanderen voor leerlingen igv kriebelteams
Zorg/begeleiding (Inbegeleiding, risicodoelgroepen, signalering en vroegdetectie)	Individuele trajecten ter ondersteuning van leerlingen met hardnekkige luizenproblematiek in samenspraak met CLB (vb. aanleren van specifieke vaardigheden zoals de nat-kam-methode bij oudere leerlingen)	Kinderen uit haardgezinnen mogen niet gestigmatiseerd worden in de klas	Kinderen uit haardgezinnen mogen niet gestigmatiseerd worden in de school	Individuele trajecten ter ondersteuning van gezinnen met hardnekkige luizenproblematiek in samenspraak met CLB

Syllabus "Luizen en hun aanpak" VWVJ-vorming 18 januari 2011

2. **Bijlage 2:** Leidraad voor het CLB om samen met de school een stappenplan voor de aanpak van hoofdluizen op te stellen

Stap 1: Informeer ouders, leerlingen en leerkrachten (en andere medewerkers) op regelmatige basis

- Waarover?
  - Het schoolbeleid: Hoe pakt de school luizen aan? Hoe kunnen de ouders helpen? Waar kunnen ouders terecht met vragen? ...
  - Wat zijn luizen?
  - Hoe luizen opsporen?
  - Hoe luizen behandelen?
- Waarom?
  - Er bestaat nog veel taboe rond hoofdluizen, zowel bij ouders, leerlingen als leerkrachten. Een eerste stap om dit te doorbreken is het geven van juiste informatie.
  - Ouders zijn verantwoordelijk voor de vaststelling en de behandeling van luizen bij hun kind(eren). Het is belangrijk dat zij hierover voldoende en correcte kennis hebben.
  - Het herhaaldelijk aanbieden van informatie vergroot de kans op succes!
- Wanneer?
  - Bij het begin van elk schooljaar en bij de inschrijving van elke nieuwe leerling.
  - Tijdens oudercontact, informatiedagen, opendeurdagen, schoolfeest, ...
  - Tijdens een jaarlijkse „luizendag“.
  - ...
- Hoe?
  - Folder of nieuwsbrief
  - Via de website van de school
  - Infosessies met posters, presentaties, illustratie van nat-kam-test, ...
  - Activiteiten op klas- of schoolniveau: integreren in de lessen, aanleren van de nat-kam-methode (vanaf derde graad lager onderwijs), verhaaltjes, ...

Stap 2: De luizenverantwoordelijke bespreekt de melding

- De luizenverantwoordelijke neemt een melding onmiddellijk op en neemt zo snel mogelijk terug contact op met de melder.
- Vraag en registreer welke behandeling werd ingesteld. Geef zo nodig informatie.
- Vraag of de gezinsleden ook werden gecontroleerd.

Stap 3: Geef alle klasgenoten een brief (melding luizen op school) mee

- Bij een eerste melding wordt in de brief geïnformeerd en opgeroepen om hun kind te controleren op luizen met de nat-kam-methode.
- Bij een hardnekkig probleem vraag aan de ouders de volgende schooldag te antwoorden of er luizen werden gevonden of niet en welke behandeling eventueel werd ingesteld. De luizenverantwoordelijke neemt contact op met de ouders wanneer er geen antwoord werd ontvangen op de tweede schooldag na het meegeven van de brief.

Stap 4: Registreer de bevindingen

- De luizenverantwoordelijke houdt de bevindingen van elke leerling bij op een registratieformulier. Dit geeft zowel een individueel beeld als een beeld op schoolniveau en is zinvol bij overleg met het CLB. Hoe lang heeft een leerling al luizen? Hebben broers/zussen ook last? Moet het beleid op school bijgestuurd worden? ...
- Spreek af wie dit registratieformulier mag bekijken. Houd rekening met de privacy van de leerlingen.

Stap 5: Volg leerlingen met luizen op

- Leerlingen met luizen kunnen mee opgevolgd worden door de luizenverantwoordelijke. Houd de ouders hiervan op de hoogte. Hoe snel deze controles volgen, bv. om de twee weken, moet op voorhand afgesproken worden. Visuele controle is onvoldoende, raad minstens droogkammen aan. Behandelen met de nat-kam-methode duurt minstens twee weken, houd hier rekening mee.
- Bekijk per school of het aangewezen is dat leerlingen met luizen verder opgevolgd worden.

Stap 6: Contacteer het CLB bij blijvende aanwezigheid van luizen

Bekijk per school wanneer er contact opgenomen wordt met het CLB. Zijn luizen een groot probleem? Hoe is de samenwerking tussen school en CLB? Werd het CLB in het verleden te snel of juist niet snel genoeg gecontacteerd? Veel of weinig haardgezinnen?... Er kan afgesproken worden dat de school sneller contact opneemt met het CLB wanneer een leerling uit een gekend haardgezin luizen heeft. Let op voor stigmatisatie.

3. Bijlage 3: Controle door de school van alle leerlingen op regelmatige basis

In de strijd tegen hoofdluizen werden al vele methodieken ontwikkeld. Verschillende scholen organiseren controlemomenten op school. Hierbij worden de hoofden van alle leerlingen gecontroleerd op vooraf afgesproken momenten zoals na elke schoolvakantie. De haren worden meestal droog nagekeken met behulp van de handen, de zogenaamde visuele inspectie. Deze controles gebeuren bijvoorbeeld door vrijwillige ouders, leerkrachten of kinderverzorgsters. Er wordt soms gesproken van „kriebelteams“ of „kriebelouders“. De ervaringen van scholen die werken met deze teams zijn doorgaans positief. Maar er is weinig wetenschappelijke evidentie die deze manier van werken ondersteunt. Dit betekent niet dat deze controles moeten afgeschaft worden. Ze kunnen een plaats hebben in het schoolbeleid tegen hoofdluizen, wanneer ze kaderen in een bredere aanpak met een basisaanbod voor alle leerlingen en hun ouders en een aanbod op maat in het geval van bijzondere situaties. Wanneer men overweegt om een „kriebelteam“ in te zetten moeten de voor- en nadelen van de methodiek en de mogelijke valkuilen grondig bekeken worden.

Voordelen

- De school ontwikkelt een beleid tegen hoofdluizen.
- Ouders worden actief betrokken bij het schoolbeleid.
- Door (de aankondiging van) een controle op school worden ouders, leerlingen en schoolpersoneel herinnerd aan de luizenproblematiek. Het kan ouders motiveren hun kind(eren) vaker thuis te controleren op luizen.
- Het kan de aanwezigheid van luizen aan het licht brengen terwijl dit zonder de controle mogelijk veel later zou gebeurd zijn.

Nadelen

- Een behandeling tegen luizen wordt pas ingesteld bij het vinden van levende luizen. Luizen zijn helaas heel moeilijk te vinden. De meeste leerlingen met hoofdluizen hebben maar heel weinig luizen, luizen kruipen snel weg bij elke bedreiging en donkere luizen vallen weinig op in donker haar. Visuele inspectie is onvoldoende gevoelig.
- De nat-kam-methode biedt de meeste zekerheid dat de diagnose juist gesteld wordt. Deze methode is echter niet geschikt om grote groepen te screenen wegens te arbeidsintensief.
- Een alternatief is inspectie met een luizenkam. Hierbij worden de droge haren systematisch gekamd met een luizenkam. De kans om levende luizen te vinden is groter dan bij visuele inspectie en deze methode vraagt niet veel meer tijd. Deze methode kan gebruikt worden om grote groepen te screenen en wordt dus aangeraden voor controles van alle leerlingen op school.
- Wanneer enkel neten aanwezig zijn, mag geen behandeling aangeraden worden. Het is immers te moeilijk om met het blote oog een onderscheid te maken tussen neten met een levende larve erin, neten met een dode larve erin en lege neten. Huidschilfers worden ook vaak verkeerd gezien

als neten. Bij het zien van neten zonder luizen of bij twijfel moeten de ouders aangespoord worden om thuis de nat-kam-test te doen en de school te verwittigen bij het vinden van luizen.

- Een goede aanpak met regelmatige controles is arbeidsintensief. Denk aan het oprichten van het team (mensen motiveren en opleiden (dit is een blijvende opdracht, zeker bij wisselende deelnemers)), het uitvoeren van de (aangekondigde) controles van alle leerlingen op regelmatige basis, het schriftelijk meedelen van het onderzoeksresultaat, de opvolging en zo nodig persoonlijke contacten, ...
- De ouders van het kriebelteam moeten discreet omgaan met de informatie die ze verkrijgen. Het beschermen van de privacy van de leerlingen is een belangrijk aandachtspunt.

Valkuilen

- De aanwezigheid van een „kriebelteam“ kan zorgen voor gemoedsrust binnen de school, maar mag geen vals gevoel van „onaantastbaarheid“ geven. Een „kriebelteam“ kan de klus niet alleen klaren. De aanpak werkt alleen wanneer deze gekaderd is binnen een breder beleid.
- De aanwezigheid van een „kriebelteam“ kan ertoe leiden dat ouders zelf geen controles meer doen omdat ze ervan uitgaan dat de school deze taak op zich neemt.

Adviezen voor scholen die wensen te werken met regelmatige controles

- Ontwikkel een beleid rond het thema hoofdluizen. Centrale vragen waarop dit schoolbeleid een antwoord dient te bieden: Hoe nog beter voorkomen dat luizen zich verspreiden via school? Wat doen bij melding (of opmerken) van luizen? En wat bij hardnekkig aanwezig blijven van luizen bij klasgroepen of individuele leerlingen? In dit breder kader kunnen regelmatige controles op school passen. Vraag u steeds af wat het doel is van een bepaalde aanpak. Besef dat controles op school geen vervanging zijn van regelmatige controles door de ouders thuis. Wijs ouders hierop. Tip: Plaats - samen met het CLB - de actiepunten van het schoolbeleid in de gezondheidsmatrix (zie terug en www.gezondeschool.be). De kans op doelmatigheid van het schoolbeleid neemt toe naarmate meer elementen in de matrix een invulling kregen.
- Schenk aandacht aan privacy en discretie. Extra opletten bij leerlingen uit gekende haardgezinnen, zij behoren vaak al tot een kwetsbare groep. Mogelijk zijn er ook leerlingen met huidafwijkingen of huidziekten die het onderzoek kunnen bemoeilijken. Vermijd eventueel dat ouders de leerlingen van de klas van hun eigen kind(eren) controleren.
- Denk na over de gebruikte opsporingstechniek. Enkel bij het vinden van levende luizen is een behandeling nodig, maar het vinden van luizen is moeilijk. Visuele inspectie alleen is niet betrouwbaar genoeg, gebruik luizenkammen. De nat-kam-methode is het meest betrouwbaar.
- Zorg voor een degelijke opleiding van de personen die de controles uitvoeren.
- Ouders mogen/kunnen deze controles weigeren. Spoor alle ouders aan thuis regelmatig te controleren op luizen met de nat-kam-test.